

**PENSIJILAN HALAL DI MALAYSIA:
SUATU ANALISIS PENSEJARAHAN DAN
PERKEMBANGANNYA***

***Halal Certification in Malaysia: An Analysis of Its History
and Development***

Mohd Amri Abdullah

*Master Candidate, Department of Shariah and Law,
Academy of Islamic Studies,
University of Malaya, 50603 Kuala Lumpur.
m.amri@moh.gov.my*

Zalina Zakaria (Corresponding Author)

*Senior Lecturer, Department of Shariah and Law,
Academy of Islamic Studies,
University of Malaya, 50603 Kuala Lumpur.
Head, University Malaya Halal Research Center
zalina_jsu@um.edu.my*

Ahmad Hidayat Buang

*Professor, Department of Syariah and Law
Academy of Islamic Studies,
University of Malaya, 50603 Kuala Lumpur
ahidayat@um.edu.my*

Siti Zubaidah Ismail

*Associate Professor, Department of Syariah and Law
Academy of Islamic Studies,
University of Malaya, 50603 Kuala Lumpur
szubaida@um.edu.my*

* Setinggi-tinggi penghargaan dirakamkan kepada Universiti Malaya dan Kementerian Pengajian Tinggi di atas bantuan Geran Penyelidikan Universiti Malaya Impact-Oriented Interdisciplinary Research Grant Programme (IIRG) IIRG003A-2020SAH dan geran Fundamental Research Grant Scheme (Kementerian Pengajian Tinggi FP029-2020).

ABSTRACT

The landscape of halal certification was not only due to the demand of Muslim consumers, but also due to it being a profitable marketing tool. Malaysia's globally recognized halal certification is one of the key drivers to the success and rapid development of the halal industry in Malaysia. The value of the country's halal imports now stands at US \$ 25 billion (RM104 billion), and it is expected to increase to US \$ 80 billion (RM333 billion) by 2030.¹ The Malaysian Halal Certification, initiated and managed by the Malaysian Islamic Development Department (JAKIM) and the States' Islamic Religious Department (JAIN), and also considered as the 'Halal Gateway Economy', is the trigger to the halal market or halal world economy. The success it achieved today has actually gone through various historical moments. Various studies on halal certification have been conducted, but these did not focus on the history of its beginning and development, or on the important policies of halal certification in Malaysia. Therefore, the objective of this study is to analyze the history of the emergence and the development of halal certification ideas, the legislation, the enforcement, government policies, and the various agencies that manage halal certification in Malaysia. Some suggestions for improvement are also submitted. The methodology used in this study include the interview approach and documentation analysis. The outcome of this study showed that Malaysia's halal certification system has undergone various changes in terms of governance and implementation. Such changes are important for the coordination of the certification system throughout the country as well as for the purpose of improving the existing policies.

Keywords: *Halal certification, Malaysia, halal agencies, history, development, halal policy*

PENDAHULUAN

Mutakhir ini apabila tercetusnya isu kartel daging sejuk beku, maka terdapat suara sinis yang mencadangkan supaya Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dirombak kerana dikatakan terlibat dalam ketirisan integriti dan rasuah

¹ HDC Global, "Medan untuk Tingkat Nilai Eksport Halal," <https://www.hdcglobal.com/2020/09/medan-untuk-tingkat-nilai-eksport-halal/>, dicapai pada 5 Januari 2021.

berleluasa.² Rombakan terhadap struktur JAKIM ini berlaku setiap kali isu halal dibangkitkan di media. Isu halal sering mendapat liputan meluas daripada pihak media dan perhatian pengguna kerana ia begitu sensitif dalam kalangan masyarakat. Oleh yang demikian, isu kartel daging sejuk beku memberikan satu cabaran hebat kepada JAKIM. Sedangkan, tidak ramai masyarakat yang mengambil tahu bahawa JAKIM telah berusaha membangunkan pensijilan halal bermula dari tiada sehinggalah kepada menjadi sumber ekonomi, atau *marketing tool* (Lokman Ab Rahman, 2019: 174) dan mencapai pelbagai kejayaan yang diiktiraf, sama ada di peringkat tempatan mahupun luar negara. Pensijilan Halal Malaysia (yang seringkali disebut sebagai Halal JAKIM) dikatakan antara merupakan pensijilan halal terbaik di dunia dan menjadi rujukan bagi badan pensijilan halal lain di negara luar.³

Di Malaysia, perkataan halal bukan lagi menjadi milik mutlak etnik Melayu Muslim, bahkan semakin berkembang ke peringkat antarabangsa. Komuniti peniaga kebanyakan bukan Islam (Lokman Ab Rahman, 2019: 174) mula sedar akan kepentingan halal dan memohon supaya produk barangan mereka diberikan pengesahan halal walaupun secara amalnya di Malaysia ia masih bersifat sukarela. Perubahan ini memecah tembok sempadan perbezaan agama dan budaya yang menganggap bahawa piawaian dan standard halal hanya untuk penganut beragama Islam (Wan Mohamad Sheikh Abdul Aziz, 2010: 24). Produk halal boleh dimakan dan digunakan oleh sesiapa sahaja termasuk bukan Islam (Nurul Aini Muhamed et al., 2016: 23). Ia adalah satu perintah Allah SWT sebagaimana yang telah dijelaskan di dalam al-Quran:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

“Hai sekalian manusia, makanlah yang halal lagi baik dari apa yang terdapat di bumi, dan janganlah kamu mengikuti langkah-langkah syaitan; Kerana sesungguhnya syaitan itu adalah musuh yang nyata bagimu.”

(Surah al-Baqarah, 2: 168)

² Utusan, “Jakim perlu dirombak,” <https://www.utusan.com.my/berita/2020/12/jakim-perlu-dirombak/>, dicapai pada 5 Januari 2020.

³ Harian Metro, “Segera Manfaatkan MyHac,” <https://www.hmetro.com.my/rencana/2021/01/660336/segera-manfaatkan-myhac>, dicapai pada 5 Januari 2020.

KONSEP *ḤALĀLAN ṬAYYIBAN*

Konsep *ḥalālan ṭayyiban* tidak hanya dilihat dari sudut perspektif hukum syarak semata-mata yang membahaskan permasalahan hukum halal dan haram, malah ia juga dikaitkan dengan amalan kesihatan yang baik, amalan kebersihan dan keselamatan yang baik termasuk sistem sistem aplikasi halal. Walaupun kebanyakannya kajian berkisar tentang hukum fiqh dan kaedahnya, terdapat juga perbahasan berkaitan aspek hukum yang dikaitkan dengan teknologi makanan dan kesihatan yang menyentuh aspek zat makanan itu sendiri sama ada dikategorikan sebagai suatu yang halal, haram dan syubhah sesuatu produk. Dalam aspek pengertiannya daripada segi bahasa, halal memberi makna sesuatu yang dibenarkan atau diharuskan. Pakar bahasa seperti Ibn Manẓūr (t.t.: 173) dan kebanyakan yang lain menyatakan bahawa perkataan tersebut berasal daripada kalimah *ḥalla*, *yaḥillu*, *ḥillan* yang memberi makna berbeza daripada sesuatu yang haram. Menurut Kamus Dewan, perkataan halal ditakrifkan sebagai sesuatu yang diperbolehkan dan tidak ditegah oleh syarak (Dewan Bahasa dan Pustaka, 2003: 395).

Sazelin Arif (2012) membahaskan konsep *ḥalālan ṭayyiban* daripada sudut masalah dan mafsadahnya dengan terperinci sertamenjelaskan kepentingan konsep *ḥalālan ṭayyiban* supaya difahami dalam perspektif ilmu uṣūl fiqh dan aplikasinya dalam proses penentuan halal yang melibatkan amalan pensijilan yang dilaksanakan oleh pihak JAKIM. Kajian ini menyatakan hubungkait konsep dan aplikasi *ḥalālan ṭayyiban* harus diintegrasikan. Namun tesis ini tidak menghuraikan hubungkait konsep halal ditakrifkan dalam perundangan dan kaitan industri halal.

Sungguhpun demikian, kajian ini memberi panduan untuk melihat secara serius dalam aspek hukum kerana konsep halal itu sendiri adalah berasal dari sumber hukum dengan disiplin ilmu yang mantap yang telah dihuraikan oleh ulama'. Di samping itu, konsep *ḥalālan ṭayyiban* juga dilihat dalam amalan prinsip yang selari dengan kehendak syarak. Ia bukan sahaja membahaskan tentang sesuatu hukum terhadap sesuatu produk, tetapi menjelaskan hakikat halal itu secara menyeluruh dan syumul sebagaimana yang dijelaskan oleh Yūsuf al-Qaraḏāwī yang menyentuh tentang halal dan haram dalam segala sudut kehidupan manusia. Sebelas prinsip halal-haram yang dinyatakan amat penting sebagai kaedah dan konsep asas *ḥalālan ṭayyiban*.

Sebagaimana konsep *ḥalālan ṭayyiban* mempunyai kaitan rapat dengan status halal daripada sumber pemakanan, ia juga dibahaskan oleh ulama bersandarkan keterangan dan penjelasan daripada nas-nas al-Quran mahupun Hadis Rasulullah SAW. Wahbah al-Zuḥaylī (1985) contohnya dalam kitabnya

ada menyentuh aspek makanan dan minuman yang memperincikan pandangan pelbagai mazhab tentang sumber makanan daripada aspek halal dan haram. Sehubungan dengan itu, konsep *halālan tayyiban* yang paling utama difahami adalah pematuhan terhadap aspek sumber ramuan makanan dan perlu kepada aplikasi yang jelas kepada pengusaha kerana ia memberikan kesan perundangan yang besar kepada industri halal melalui denda dan sitaan.

Kajian yang dijalankan oleh Harlida Abdul Wahab dan Alias Azhar (2014) menjelaskan konsep *halālan tayyiban* dari perspektif syariah dan kemudian mengaitkannya dengan undang-undang sedia ada. Perbincangan dalam kajian ini mengaitkan konsep *halālan tayyiban* dengan kewujudan dan aplikasinya di bawah kerangka perundangan Malaysia mengenal pasti beberapa perundangan tertentu yang peruntukannya secara langsung dan tidak langsung mempunyai kaitan dengan halal. Undang-undang yang dimaksudkan ialah Akta Perihal Dagangan 2011 dan Akta Makanan 1983 yang secara khusus berkaitan dengan aspek halal (*halālan*) dan bersih (*tayyiban*). Aspek kebersihan dan kesihatan merupakan dua perkara yang saling berkait dan sewajarnya tidak terhad kepada makanan semata-mata tetapi meliputi premis penyediaan dan pemprosesan sesuatu makanan. Namun ia harus diukur dari sudut pelaksanaan dan keberkesanan undang-undang tersebut dan bukan hanya takrifan sahaja.

Menurut kajian Lokman Abd Rahman (2012), konsep halal yang dibahaskan oleh para ulama' adalah luas dan terperinci sekali. Ini adalah kerana al-Quran sendiri menggunakan kalimah halal bukan terbatas aspek makan-minum yang diperlukan oleh seharian manusia. Malah kalimah itu boleh dipadankan dengan pelbagai bidang sebagai tanda aras untuk mengukur sesuatu aktiviti menepati syariah atau sebaliknya. Pengertian halal yang diberi oleh Islamic Fiqh Academy juga merangkumi perkara makruh, harus, sunat, wajib manakala perkara yang bertentangan dengannya pula adalah haram.⁴

Peringatan ini sebenarnya telah dihuraikan oleh al-Qaradāwī yang menggariskan 10 perkara asas sebagai panduan umum halal-haram. Apa yang perlu diambil perhatian terhadap teguran dan ulasan dari Islamic Fiqh Academy ialah supaya pengamal pensijilan halal seharusnya tidak mengetepikan pandangan ahli-ahli fiqh silam dan terkini. Penekanan konsep halal lebih kepada menjaga kepentingan fitrah manusia agar tidak terjatuh kepada yang haram dan menjaga kesihatan jiwa raga insan. Kajian ini menyatakan dengan jelas bahawa sistem pengurusan pensijilan halal yang dilaksanakan oleh JAKIM adalah suatu usaha untuk merealisasikan konsep *halālan tayyiban*. Ini

⁴ Sila rujuk ulasan yang dibuat oleh *Organization of the Islamic Conference Islamic Fiqh Academy* terhadap MS 1500: 2004. hlm.8. Ulasan mereka ini berdasarkan *al-Mausū'ah al-Fiqhiyyah*.

dilihat kepada pelaksanaan sistem audit pengesahan dan pemantauan halal bagi mengesahkan dan mengiktiraf kepatuhan pengusaha terhadap konsep *halalan tayyiban*. Kajian ini hanya mengaitkan takrif halal dengan pengauditan dan sistem pensijilan halal semata-mata, sedangkan takrifan dalam undang-undang menekankan kepada pematuhan kepada takrifan halal untuk semua kategori dan produk.

METODOLOGI KAJIAN

Metodologi kajian yang digunakan dalam penulisan artikel ini adalah kajian kepustakaan dengan metode analisis kandungan dokumen serta temu bual bersemuka dengan badan-badan yang terlibat. Pengkaji telah mengadakan temu bual tidak berstruktur bersama wakil daripada Bahagian Pengurusan Halal, JAKIM. Maklumat tambahan diperolehi daripada rujukan kepada pelbagai dokumen dan laman sesawang rasmi agensi-agensi yang berkaitan. Kajian turut menggunakan kaedah analisis kandungan terhadap data literatur yang diperolehi daripada kajian sarjana, keratan akhbar dan laman sesawang yang berkenaan. Maklumat yang diperolehi digunakan untuk melihat kepentingan dan cabaran yang dihadapi oleh JAKIM/JAIN dan industri halal di Malaysia.

PERANAN MAJLIS RAJA-RAJA DALAM PENSIJILAN HALAL

Dalam merealisasikan Malaysia sebagai Hab Halal dunia, pembangunan industri halal khususnya pengesahan pensijilan halal telah berkembang sejajar dengan tuntutan semasa. Kerajaan Malaysia melalui JAKIM/JAIN yang terlibat secara khusus dalam pensijilan halal di Malaysia turut melaksanakan pelbagai transformasi. Dalam kajian ini memberikan penumpuan kepada asal usul atau sejarah nama JAKIM yang ada pada hari ini. Ia bermula dengan penubuhan sebuah badan bebas, iaitu Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Agama Islam Malaysia (MKI) oleh Majlis Raja-Raja di Malaysia, hasil daripada mesyuarat Persidangan Majlis Raja-Raja kali kelapan pada 17 Oktober 1968. MKI berperanan sebagai satu badan bagi menyelaraskan pentadbiran agama Islam di seluruh negara.⁵ YAB Perdana Menteri diberikan tanggungjawab sebagai Pengerusi, manakala Unit Ugama Jabatan Perdana Menteri (JPM) berperanan sebagai urus setianya.⁶ Pertanggungjawaban ini

⁵ Wikipedia, "Majlis Kebangsaan bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia," https://ms.wikipedia.org/wiki/Majlis_Kebangsaan_Bagi_Hal_Ehwal_Ugama_Islam_Malaysia, dicapai pada 10 Januari 2021.

⁶ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, "Info Korporat," <https://www.islam.gov.my/ms/info-korporat/jakim-berpelembagaan>, dicapai pada 10 Januari 2021.

adalah selaras dengan kuasa-kuasa eksekutif Persekutuan yang dijelaskan di bawah Perkara 39 Perlembagaan Persekutuan.⁷ Penubuhan MKI secara rasmi adalah pada 1 Julai 1969, dengan nama Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Barat. Seterusnya, nama tersebut ditukarkan kepada Majlis Kebangsaan bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia (MKI), apabila Sabah dan Sarawak menjadi sebahagian daripada ahli MKI pada 17 Jun 1971.⁸

MKI merupakan sebuah badan kebangsaan yang berperanan dalam menyelaraskan kerja-kerja, aktiviti-aktiviti dan pentadbiran ugama Islam di Malaysia. Sejajar dengan penubuhan MKI, sebuah urusetia telah dibentuk di Jabatan Perdana Menteri. Fungsinya menepati salah satu daripada tugas-tugas YAB Perdana Menteri dalam melaksanakan urusan tadbir Islam⁹ di bawah Perkara 38(3) Perlembagaan Persekutuan.¹⁰ Kini, urusetia tersebut dikenali dengan nama JAKIM, setelah melalui beberapa proses perubahan nama. Dari segi sejarah, Urusetia MKI memulakan tugasnya pada tahun 1970,¹¹ termasuk urusan berkaitan pengesahan halal demi masalah umat Islam ketika itu. Bermula era tersebut, Majlis Raja-Raja telah menubuhkan MKI bersama fungsinya dan dikendalikan oleh urusetia yang kini dikenali sebagai JAKIM.

Penubuhan JAKIM adalah selari dengan fasal III Perlembagaan Persekutuan Malaysia yang memperuntukkan bahawa Islam adalah Agama Persekutuan¹² yang tentu sekali memerlukan satu badan pentadbiran di peringkat pusat

⁷ “Kuasa eksekutif Persekutuan hendaklah terletak hak pada Yang di-Pertuan Agong dan, tertakluk kepada peruntukan mana-mana undang-undang persekutuan dan peruntukan Jadual Kedua, bolehlah dijalankan olehnya atau oleh Jemaah Menteri atau oleh mana-mana Menteri yang diberi kuasa oleh Jemaah Menteri, tetapi Parlimen boleh, melalui undang-undang, memberikan fungsi eksekutif kepada orang lain.”

⁸ Mohd Nasir Sulaiman (Ketua Unit Komunikasi Korporat, Bahagian Pengurusan Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 1 September 2020.

⁹ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Info Korporat.”

¹⁰ “Apabila Majlis Raja-Raja menimbang teliti perkara-perkara mengenai dasar negara Yang di-Pertuan Agong hendaklah disertai oleh Perdana Menteri, dan Raja-Raja yang lain serta Yang di-Pertua-Yang di-Pertua Negeri disertai oleh Menteri-Menteri Besar atau Ketua-Ketua Menteri mereka; dan penimbangtelitian itu adalah antara fungsi yang dijalankan oleh Yang di-Pertuan Agong mengikut nasihat Jemaah Menteri, dan oleh Raja-Raja yang lain serta Yang di-Pertua-Yang di-Pertua Negeri itu mengikut nasihat Majlis Mesyuarat Kerajaan mereka.

¹¹ <http://www.islam.gov.my/mengenai-jakim/profil-jakim/sejarah> yang dicapai pada 11 Januari 2021.

¹² Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Info Korporat.”

untuk mengendalikannya. Hal demikian bertujuan supaya tidak berlaku atau sekurang-kurangnya dapat dikurangkan perbezaan dan perselisihan di antara pentadbiran di agama Islam di sesebuah negeri dengan negeri-negeri yang lain (Jabatan Perdana Menteri, 1971: 1). Buku Pelan Strategik JAKIM 2019-2025 (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2019: 3) menyatakan bahawa kewujudan JAKIM dalam jentera pentadbiran negara mempunyai kepentingan yang signifikan seperti yang ditetapkan di bawah Perlembagaan Persekutuan, iaitu perkara berkaitan Islam terletak di bawah bidang kuasa negeri.

PERMULAAN PENGGUNAAN PERKATAAN HALAL DAN KAWALANNYA DI MALAYSIA

Dalam konteks perkataan halal, ia sebenarnya bermula seawal tahun 1965 oleh Jabatan Agama Islam Selangor (JAIS).¹³ Walau bagaimanapun, perkataan halal hanya dikeluarkan dalam bentuk kenyataan sahaja. Pada 5 Februari 1970, MKI buat pertama kali telah mengeluarkan kenyataan bagi produk halal kepada masyarakat Islam (Zuraiza Husin, 2020). Bagi menjaga kemaslahatan umat Islam di Malaysia, Bahagian Penyelarasan dan Pentadbiran MKI telah mengambil langkah untuk memeriksa produk makanan yang dikeluarkan oleh pengusaha tempatan. Seterusnya, bahagian ini telah mengeluarkan sijil akuan ditanggung 'Halal' kepada produk yang dihasilkan daripada bahan-bahan yang halal berdasarkan kehendak syarak. Langkah ini diambil bertujuan untuk mengelakkan masyarakat Islam daripada memilih makanan yang disangka halal, akan tetapi sebenarnya ia tidak halal.¹⁴ Pada ketika itu, MKI telah merekodkan laporan pengeluaran sijil halal terhadap syarikat pemohon, tetapi pengesahan halal dibuat tanpa sistem pensijilan dan standard yang lengkap serta bersifat domestik.¹⁵ Sijil 'halal' yang terawal telah dikeluarkan kepada syarikat Lam Soon Oil and Soap Manufacturing Sdn. Bhd. dan Kilang Pengetin Yeo Hiap Seng (M) Sdn. Bhd. di Petaling Jaya. Manakala di Kuala

¹³ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, "Bahagian Pengurusan Halal," <http://www.islam.gov.my/bahagian-pengurusan-halal/198-profil> yang dicapai pada 2 April 2020.

¹⁴ Mohd Nasir Sulaiman (Ketua Unit Komunikasi Korporat, Bahagian Pengurusan Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 1 September 2020.

¹⁵ Harian Metro, "Kecemerlangan Pengurusan Sijil Halal," <https://www.hmetro.com.my/addin/2020/06/592597/kecemerlangan-pengurusan-sijil-halal>, dicapai pada 23 Jun 2020.

Lumpur, sijil 'halal' yang terawal telah dikeluarkan kepada syarikat M/s Yee Lee Trading Co. Sdn. Bhd dan M/s International Foods Sdn. Bhd.¹⁶

MKI berperanan sebagai pemain utama dalam Pengurusan Hal Ehwal Islam dengan misi untuk mewujudkan kesatuan dan kebersamaan antara negeri-negeri dalam menjadikan Malaysia sebagai hab halal global. Usaha ini telah membantu pengguna mendapatkan produk yang halal, selamat dan berkualiti, di samping mengelakkan mereka daripada menjadi mangsa penyelewengan serta penipuan pihak yang tidak bertanggungjawab.

Pada 18 Julai 1974, Mesyuarat MKI Kali Ke-12 telah membincangkan isu penyalahgunaan perkataan "halal" terhadap makanan yang dijual kepada orang Islam. Mesyuarat memutuskan agar undang-undang khusus digubal untuk mengawal keadaan tersebut daripada berleluasa. Hasil daripada perbincangan antara Jabatan Perdana Menteri, Kementerian Perdagangan dan Perindustrian dan Jabatan Peguam Negara telah mencapai kesepakatan untuk memasukkan takrif (Halal) di bawah Akta 87, Akta Perihal Dagangan (APD) 1972, Bahagian II Perkara 4(1)(b) dan Bahagian III Perkara 10 (*Ibid.*). APD 1972 ini diwujudkan pada tahun 1972, tetapi tiada peruntukan khusus untuk diambil tindakan kepada penyalahgunaan perkataan halal.

Oleh yang demikian, mesyuarat MKI Kali Ke-13 pada 13 Disember 1974 menyatakan bahawa Majlis Ugama Islam Negeri tidak mempunyai bidangkuasa untuk mengambil tindakan terhadap penyalahgunaan perkataan "halal". Mesyuarat turut bersetuju bahawa kuasa penguatkuasaan diletakkan di bawah Kementerian Perdagangan dan Perindustrian. Satu memorandum berkaitan penggunaan perkataan "halal" pada produk makanan orang Islam telah disediakan oleh Setiausaha MKI, iaitu Encik Mohd Nawawi Mahmood pada 11 Mac 1975 (28 Safar 1395H) (*Ibid.*). Perbincangan antara Jabatan Perdana Menteri, Kementerian Perdagangan dan Perindustrian serta Jabatan Peguam Negara telah mencapai kesepakatan, iaitu dengan memasukkan takrif (Halal) di bawah Akta 87 Perihal Dagangan 1972 Bahagian II Perkara 4 (1) (b) dan Bahagian III Perkara 10. Sehubungan itu, maka terbentuklah Akta Perihal Dagangan (Penggunaan Perbahasaan "Halal") 1975 (*Ibid.*).

Manakala garis panduan pertama berkaitan makanan halal telah diterbitkan pada 1984 iaitu "Garis Panduan Makanan, Minuman dan Barang Gunaan Orang Islam" telah diluluskan dalam Mesyuarat MKI Kali Ke-26 pada tahun 1984. Garis panduan tersebut bertujuan bagi menerangkan kepada masyarakat

¹⁶ Mohd Nasir Sulaiman (Ketua Unit Komunikasi Korporat, Bahagian Pengurusan Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 1 September 2020.

dengan lebih jelas mengenai hukum halal dan haram berkaitan makanan dan minuman (*Ibid.*).

PENGLIBATAN JABATAN KEMAJUAN ISLAM MALAYSIA (JAKIM) DALAM PENSIJILAN HALAL

Pensijilan halal yang dilaksanakan oleh JAKIM kini bermula apabila Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan (MAIWP) ditubuhkan pada 1 Februari 1974 dan diletakkan di bawah tanggungjawab Urus Setia MKI. Kemudian, Urus Setia MKI telah dinaik taraf menjadi sebuah bahagian di Jabatan Perdana Menteri (JPM) dan dinamakan sebagai Bahagian Ugama.¹⁷ Awalnya, bahagian ini mengeluarkan surat pengesahan halal kepada produk-produk makanan dan minuman yang memenuhi kehendak syarak.¹⁸ Pada 1 Januari 1984, struktur organisasi bahagian ini telah disusun semula dengan menambah bilangan unit dan menaik taraf jawatan ketua-ketua bahagian, cawangan dan unit. Hal tersebut dilihat bersesuaian dengan tanggungjawab yang semakin besar untuk melaksanakan program di bawah JPM, di samping meneruskan tugas sebagai urus setia MKI.¹⁹ Pada 21 Mei 1985, Bahagian Ugama JPM telah ditukar menjadi Bahagian Hal Ehwal Islam (BAHEIS), JPM (Baharudin Osman, 2016: 42) yang mana fungsinya menepati salah satu daripada tugas-tugas YAB Perdana Menteri dalam melaksanakan urus tadbir Islam di bawah Perkara 38(3)²⁰ Perlembagaan Persekutuan.²¹ Pada waktu itu, BAHEIS bertanggungjawab sebagai salah sebuah badan yang mengawal selia sijil

¹⁷ Mohd Nasir Sulaiman (Ketua Unit Komunikasi Korporat, Bahagian Pengurusan Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 1 September 2020.

¹⁸ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Bahagian Pengurusan Halal,” <http://www.islam.gov.my/bahagian-pengurusan-halal/198-profil> yang dicapai pada 10 Januari 2021.

¹⁹ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Info Korporat.”

²⁰ “*Apabila Majlis Raja-Raja menimbang teliti perkara-perkara mengenai dasar negara Yang di-Pertuan Agong hendaklah disertai oleh Perdana Menteri, dan Raja-Raja yang lain serta Yang diPertua-Yang di-Pertua Negeri disertai oleh Menteri-Menteri Besar atau Ketua-Ketua Menteri mereka; dan penimbangtelitian itu adalah antara fungsi yang dijalankan oleh Yang di-Pertuan Agong mengikut nasihat Jemaah Menteri, dan oleh Raja-Raja yang lain serta Yang di-Pertua-Yang di-Pertua Negeri itu mengikut nasihat Majlis Mesyuarat Kerajaan mereka.*”

²¹ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Jakim Berperlembagaan,” <http://www.islam.gov.my/mengenai-jakim/jakim-berperlembagaan> yang dicapai pada 1 Januari 2021.

produk halal, di samping peranan Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) yang turut melaksanakan pensijilan halal dengan logo masing-masing.²²

Pada tahun 1994, pengesahan halal diberi dalam bentuk sijil pengesahan beserta logo halal BAHEIS (*Ibid.*). Pada 2 Oktober 1996, Mesyuarat Jemaah Menteri telah bersetuju dengan perakuan supaya BAHEIS, JPM dinaikkan taraf menjadi sebuah Jabatan berkuasa 1 Januari 1997 dengan nama JAKIM (Baharudin Osman, 2016: 42).²³ Fungsinya adalah sebagai badan perancang dan penyelaras hal ehwal Islam di peringkat kebangsaan meliputi aspek penyeragaman undang-undang dan pentadbiran berkaitan hal ehwal Islam, hukum syarak, pendidikan Islam seluruh negara, serta memastikan dasar dan perancangan pembangunan negara berkaitan agama berjalan dengan lancar (*Ibid.*). JAKIM juga diberi mandat untuk menyelaras perancangan aktiviti bagi membantu pihak berkuasa agama negeri dalam memperkembangkan bidang dakwah Islamiah dan pembangunan keilmuan Islam. Di peringkat antarabangsa, JAKIM berperanan dalam membantu meningkatkan kerjasama strategik dengan negara luar dan badan-badan antarabangsa demi memartabatkan syiar Islam selaras dengan Perkara 12(2)²⁴ Perlembagaan Persekutuan.²⁵

Pada 30 September 1998, logo halal BAHEIS mula ditukar kepada logo halal JAKIM. Pada peringkat permulaan, pemeriksaan halal dilaksanakan oleh syarikat yang dilantik oleh kerajaan, iaitu Syarikat Ilham Daya Sdn. Bhd. (Lokman Abd Rahman, 2012: 75). Penswastaaan ini hanya melibatkan urusan pengauditan sahaja, tidak termasuk urusan pensijilan halal secara menyeluruh.

²² Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Bahagian Pengurusan Halal,” <http://www.islam.gov.my/bahagian-pengurusan-halal/198-profil> yang dicapai pada 12 Januari 2021.

²³ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Jakim Berprelembagaan,” <http://www.islam.gov.my/mengenai-jakim/jakim-berprelembagaan> yang dicapai pada 10 Januari 2021.

²⁴ “*Tiap-tiap kumpulan agama berhak menubuhkan dan menyenggarakan institusi-institusi bagi pendidikan kanak-kanak dalam agama kumpulan itu sendiri, dan tidak boleh ada diskriminasi semata-mata atas alasan agama dalam mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan institusi-institusi itu atau dalam pentadbiran mana-mana undang-undang itu; tetapi adalah sah bagi Persekutuan atau sesuatu Negeri menubuhkan atau menyenggarakan atau membantu dalam menubuhkan atau menyenggarakan institusi-institusi Islam atau mengadakan atau membantu dalam mengadakan ajaran dalam agama Islam dan melakukan apa-apa perbelanjaan sebagaimana yang perlu bagi maksud itu*”.

²⁵ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Jakim Berprelembagaan,” <http://www.islam.gov.my/mengenai-jakim/jakim-berprelembagaan> yang dicapai pada 10 Januari 2021.

Keputusan kelulusan dan pengeluaran sijil masih di bawah bidang kuasa JAKIM (Baharudin Osman, 2016: 23; Lokman Abd Rahman, 2012: 75). Walau bagaimanapun, kerajaan telah mengambil alih kesemua pengurusan halal sepenuhnya pada 1 September 2002 (Baharudin Osman, 2016: 43) dan fungsi ini dilaksanakan oleh Bahagian Kajian Makanan dan Barangan Gunaan Islam, (MGI) JAKIM. MGI JAKIM mula beroperasi sebagai satu badan pensijilan halal dengan tujuan menyelaraskan, mengeluarkan dan memantau Sijil Pengesahan Halal serta menguatkuasakan semua peraturan berkaitan halal di Malaysia pada 16 Januari 2003. Bermula pada tarikh tersebut, kerajaan telah memutuskan bahawa semua urusan pengesahan halal dilaksanakan sepenuhnya oleh JAKIM melalui Bahagian Kajian Makanan dan Barangan Gunaan Islam. Pada 1 November 2005, bahagian ini telah ditukar nama kepada Bahagian Hab Halal.²⁶ Objektif penubuhan Bahagian Hab Halal JAKIM adalah untuk mengkaji, mengesah dan mengawal selia semua produk makanan dan barangan gunaan Islam supaya terjamin suci dan halal secara cekap dan berkesan (*Ibid.*: 43). Hasil daripada penjenamaan ini, maka logo halal baru diperkenalkan pada 17 November 2005 yang menggunakan tema “Halal Malaysia”.²⁷

Pemantauan pensijilan halal dijalankan di seluruh negara sejak April 2003. Pada ketika itu, hanya terdapat 28 orang kakitangan sahaja (Lokman Abd Rahman, 2012: 75) yang terlibat dalam proses pensijilan, pengauditan dan pemantauan. Bagi proses pemantauan dan penguatkuasaan, seramai enam orang sahaja pegawai yang terlibat, dan dibahagikan kepada tiga kumpulan untuk menjalankan proses pemantauan di seluruh Malaysia. Hal ini bermakna, bilangan kakitangan yang sedia ada tidak mencukupi untuk menjalankan pemantauan dan penguatkuasaan yang berkesan, memandangkan terdapat kekurangan pegawai yang dilantik. Proses pemantauan bagi memastikan semua pemegang Sijil Halal di seluruh Malaysia sentiasa patuh dengan prosedur halal tetap diteruskan meskipun hanya dianggotai oleh tiga kumpulan sahaja. Usaha yang gigih daripada pegawai pemantauan melalui operasi halal yang dijalankan bersama dengan agensi penguatkuasa yang lain seperti Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna (KPDNHEP), Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan lain-lain telah berhasil membongkarkan penyalahgunaan logo halal. Media massa turut memainkan peranan dalam melaporkan operasi

²⁶ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Bahagian Pengurusan Halal,” <http://www.islam.gov.my/bahagian-pengurusan-halal/198-profil> yang dicapai pada 2 April 2020.

²⁷ Mohd Nasir Sulaiman (Ketua Unit Komunikasi Korporat, Bahagian Pengurusan Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 1 September 2020.

halal yang telah dijalankan. Pada 1 November 2005, bahagian ini telah ditukar nama kepada Bahagian Halal (*Ibid.*) dan berlakunya pertambahan jawatan dan bilangan pegawai.

KESAN DARIPADA PERUBAHAN AGENSI HALAL DI MALAYSIA

Peredaran masa telah menyaksikan pelbagai perubahan berlaku. Pada 2 April 2008, kerajaan memutuskan supaya pengurusan halal diswastakan dan dibuat secara bersepadu oleh Perbadanan Pembangunan Industri Halal (*Halal Industry Corporation Sdn. Bhd.* (HDC)) dengan menggunakan logo Halal Malaysia yang telah diperkenalkan pada tahun 2005.²⁸ Keputusan yang dikuatkuasakan dengan segera ini menyebabkan semua aktiviti pensijilan dan pemantauan yang dijalankan oleh JAKIM turut dihentikan dengan serta merta. Tiada aktiviti pengauditan dan pemantauan selama tiga bulan sementara menunggu proses transisi. Bahagian Halal dimansuhkan sementara dengan peminjaman 40 orang pegawai ke HDC dan selebihnya ditukarkan ke beberapa bahagian di JAKIM. Proses perpindahan ini telah menyebabkan berlakunya kehilangan dokumen-dokumen penting dan semua usaha-usaha ke arah halal dunia terhenti. Ini bermakna urusan pengesahan halal telah dikeluarkan daripada bidangkuasa JAKIM sebanyak dua kali. Pengeluaran JAKIM daripada bidangkuasa halal buat kali pertama adalah pada 1998, iaitu apabila diambil alih oleh syarikat Ilham Daya Sdn. Bhd. Manakala pengeluaran kali kedua adalah pada 2 April 2008, iaitu apabila diambil alih oleh syarikat HDC. Ketika proses pemantauan di bawah kendalian HDC, didapati tiada pemantauan halal dijalankan memandangkan ia diuruskan oleh pihak swasta yang tidak memiliki bidangkuasa di bawah peruntukan undang-undang.

Walau bagaimanapun, mesyuarat Jemaah Menteri pada 8 Julai 2009 telah memutuskan bahawa urusan pensijilan halal di peringkat dalam dan luar negara kemudiannya kembali dipertanggungjawabkan kepada JAKIM pada 1 Ogos 2009 (*Ibid.*; Baharudin Osman, 2016: 44). Testimoni yang dilakukan tidak berjaya disebabkan ia memberi banyak kesan kepada hubungan agensi kerajaan yang lain seperti JAIN, pengguna dan industri sendiri. Malah, kepercayaan dan hubungan JAIN yang merupakan autoriti halal di peringkat negeri dilihat semakin terhakis. Bahkan, keyakinan di pihak badan halal luar negara juga dilihat semakin menurun kesan daripada pengurusan pensijilan halal diuruskan oleh bukan ahlinya.

²⁸ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, "Bahagian Pengurusan Halal," <http://www.islam.gov.my/bahagian-pengurusan-halal/198-profil> yang dicapai pada 12 Januari 2021.

Pada 24 Jun 2011, Jawatankuasa Kabinet Pengurusan Pensijilan Halal Malaysia telah ditubuhkan berdasarkan keputusan Jemaah Menteri agar dapat membina platform bersepadu antara JAKIM dengan agensi-agensi yang terlibat dalam pensijilan halal. Melalui Jawatankuasa ini, sebarang isu mengenai pensijilan halal yang timbul dapat dibincangkan secara kolektif. Jawatankuasa ini telah diperluaskan fungsi serta terma rujukannya dan dipinda menjadi Jawatankuasa Khas Kabinet Pengurusan dan Pembangunan Industri Halal Malaysia oleh Jemaah Menteri pada 30 Oktober 2015. Jawatankuasa ini tidak hanya terhad kepada aspek pensijilan halal sahaja, tetapi turut merangkumi aspek pembangunan industri halal secara menyeluruh (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2018b: 2).

MODEL PENSIJILAN HALAL DI MALAYSIA

Bagi menampakkan pengurusan Halal Malaysia terbaik dan dicontohi dunia, pada 11 Februari 2016, Jawatankuasa Khas Kabinet Pengurusan dan Pembangunan Industri Halal Malaysia telah mencadangkan agar satu majlis yang dinamakan sebagai Majlis Halal Malaysia ditubuhkan di bawah Jabatan Perdana Menteri untuk melaksanakan fungsi tersebut (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2018a: 1). Jemaah Menteri telah meluluskan secara rasmi penubuhan Majlis Halal Malaysia (MHM) pada 8 Jun 2016.²⁹ Penubuhan MHM turut mendapat persetujuan Mesyuarat Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia (MKI) Kali Ke-61 pada 28 Jun 2016. Manakala pada 8 Februari 2018, Mesyuarat Majlis Raja-Raja yang Ke-248 telah memperkenankan penubuhan Majlis Halal Malaysia (MHM). MHM dipengerusikan oleh Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri dan Ketua Pengarah JAKIM dilantik sebagai Setiausaha MHM. Manakala JAKIM, Jabatan Standard Malaysia dan HDC telah dilantik sebagai sekretariat bersama

²⁹ Pressreader, "Harian Metro," <https://www.pressreader.com/malaysia/harian-metro/20200627/281767041491425>, dicapai pada 12 Januari 2021.

dalam Majlis ini.³⁰ MHM bertanggungjawab dalam menjalankan penyelarasan pembangunan industri halal negara (*Ibid.*) berdasarkan fungsinya.³¹

Majlis ini diurus tadbir sepenuhnya oleh kerajaan bagi memastikan integriti pengurusan dan pembangunan halal Malaysia terus kekal sebagai peneraju pembangunan industri halal global. Ia juga membantu mempertingkatkan kepercayaan dan keyakinan masyarakat di peringkat dalam dan luar negara terhadap pengurusan dan pembangunan industri halal Malaysia.³² Oleh yang demikian, dalam Mesyuarat Majlis Halal Malaysia Bil.2/2017 pada 1 Jun 2017 telah bersetuju agar lima inisiatif³³ dilaksanakan bagi memperkasakan ekosistem halal Malaysia dengan menggunakan Strategi Lautan Biru Kebangsaan. Keputusan ini turut dipersetujui oleh Jemaah Menteri pada 7 Jun 2017 (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2018a: 3).

Bagi menampakkan komitmen JAKIM dengan dasar sedia ada, pada 3 Disember 2018, Bahagian Halal telah dikembangkan kepada dua bahagian utama, iaitu Sekretariat Majlis Halal Malaysia (SMHM) dan Bahagian Pengurusan Halal (BPH). Bahagian Pengurusan Halal berperanan dalam

³⁰ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Sekretariat Majlis Halal Malaysia,” <http://www.islam.gov.my/sekretariat-majlis-halal-malaysia/1741-profil>, dicapai pada 12 Januari 2021.

³¹ MHM adalah bertanggungjawab menyelaras pembangunan industri halal negara berdasarkan fungsi seperti berikut: a) Memperakukan dasar serta langkah strategik mengenai pengurusan dan pembangunan industri halal negara; b) Menyelaras inisiatif pengurusan dan pembangunan industri halal negara bagi mengekalkan Malaysia sebagai peneraju halal global; c) Menggalakkan penyertaan dan peranan sektor swasta dalam menyokong pembangunan industri halal negara; d) Membantu merencanakan perkembangan industri halal secara holistik di seluruh negara melibatkan negeri-negeri dengan mengambilkira kekuatan dan keunikan yang ada di negeri tersebut; dan d) Mencadangkan apa-apa fungsi lain yang berhubung dengan pengurusan dan pembangunan halal negara mengikut keperluan dan tertakluk kepada dasar semasa kerajaan dan peruntukan undang-undang yang berkuatkuasa.

³² Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Sekretariat Majlis Halal Malaysia.”

³³ Inisiatif-inisiatif tersebut adalah seperti berikut: a) meneraju gabungan profesional halal dalam dan luar negara dengan memperkasakan *Halal Professional Board* (HPB); b) meneraju dunia akademi halal dalam dan luar negara dengan penubuhan *Malaysia International Halal Academy* (MIHA); c) meneraju gabungan pihak berautoriti halal negara-negara dunia dengan penubuhan *International Halal Authority Board* (IHAB); d) meneraju kajian dan penyelidikan halal dengan penubuhan *Halal International Research Academy* (HIRA); dan e) meneraju dunia inovasi dan teknologi halal dengan penubuhan *Halal Innovation and Technology Centre* (HITeC).

menguruskan operasi pensijilan halal, iaitu merangkumi proses pemeriksaan dokumen permohonan pensijilan produk dan premis, pengauditan produk dan premis, pengeluaran sijil halal, pengesahan rumah sembelih luar negara, pemantauan dan penguatkuasaan halal dan pusat analisis halal.³⁴ Manakala MHM akan menumpukan kepada perkara berkaitan dasar, iaitu merangkumi Standard dan Manual Prosedur Pensijilan Halal, serta lima inisiatif Majlis Halal Malaysia (Yusmizal Dolah Aling, 2019: 13).

Pada 21 Ogos 2019, Jemaah Menteri sekali lagi telah bersetuju dengan memorandum daripada Kementerian Hal Ehwal Ekonomi untuk menstrukturkan semula tadbir urus MHM dengan penjenamaan kepada Majlis Pembangunan Industri Halal (MPIH) dengan mengekalkan keahlian sedia ada dan dikendalikan secara bersama oleh Kementerian Hal Ehwal Ekonomi dan JAKIM melalui Halal Development Corporation (HDC) (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2020a: 3). Berdasarkan keputusan tersebut, Ketua Pengarah JAKIM tidak lagi menjadi Setiausaha bagi struktur baharu MPIH. Jemaah Menteri juga bersetuju supaya tiga jawatankuasa³⁵ ditubuhkan di bawah MPIH bagi menyokong pelaksanaan mengikut bidang pengkhususan (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2020a: 3). Berdasarkan keputusan sebut, Jawatankuasa Teknikal Pensijilan Halal yang diterajui oleh YB Menteri di Jabatan Perdana Menteri (JPM) menekankan kepada aspek kawal selia dan penguatkuasaan pensijilan halal selaras dengan strategi nasional dan mengekalkan tiga jawatankuasa³⁶ yang sedia ada (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2020a: 3).

³⁴ Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, "Bahagian Pengurusan Halal," <http://www.islam.gov.my/bahagian-pengurusan-halal/198-profil> yang dicapai pada 12 Januari 2021.

³⁵ Jawatankuasa-jawatankuasa tersebut adalah: a) Jawatankuasa Teknikal Pensijilan Halal yang diterajui oleh YB Menteri di Jabatan Perdana Menteri (JPM), b) Jawatankuasa Pembangunan Standard dan *Traceability* yang diterajui oleh Ketua Pengarah Jabatan Standard Malaysia (JSM), c) Jawatankuasa Pembangunan Industri yang diterajui oleh YB Menteri Pembangunan Usahawan.

³⁶ Tiga jawatankuasa sedia ada iaitu: a) Jawatankuasa Pemandu Pensijilan Halal, b) Jawatankuasa Penasihat Pensijilan Halal, c) Jawatankuasa Pelaksana Pensijilan Halal.

Rajah 1: Jadual tentang Agensi-Agensi yang Pernah Terlibat dalam Halal

Bil.	YAB Perdana Menteri	Agensi
1.	Perdana Menteri Malaysia Keempat 16 Julai 1981 hingga 30 Oktober 2003 ³⁷	Pada 30 September 1998, pemeriksaan halal dilaksanakan oleh syarikat yang dilantik oleh Kerajaan iaitu Syarikat Ilham Daya Sdn Bhd
2.	Perdana Menteri Malaysia Kelima 31 Oktober 2003 hingga 3 April 2009 (<i>Ibid.</i>)	Pada 2 April 2008, Kerajaan memutuskan supaya pengurusan halal diswastakan oleh Perbadanan Pembangunan Industri Halal (<i>Halal Industry Corporation Sdn. Bhd.</i> (HDC))
3.	Perdana Menteri Malaysia Keenam 3 April 2009 hingga 9 Mei 2018 (<i>Ibid.</i>).	1) Jemaah Menteri pada 8 Julai 2009 telah memutuskan urusan pensijilan halal dalam dan luar negara dipertanggungjawabkan kembali kepada JAKIM bermula pada 1 Ogos 2009. 2) Jemaah Menteri pada 8 Jun 2016 meluluskan penubuhan Majlis Halal Malaysia (MHM). MHM dipengerusikan oleh YAB Timbalan Perdana Menteri dan Ketua Pengarah JAKIM dilantik sebagai Setiausaha MHM.
4.	Perdana Menteri Malaysia Ketujuh 10 Mei 2018 hingga 24 Februari 2020 (<i>Ibid.</i>).	Pada 21 Ogos 2019, Jemaah Menteri sekali lagi telah bersetuju menstrukturkan semula tadbir urus MHM dengan penjenamaan kepada Majlis Pembangunan Industri Halal (MPIH) dengan mengekalkan keahlian sedia ada dan diurusetikan bersama oleh Kementerian Hal Ehwal Ekonomi dan JAKIM melalui Halal Development Corporation (HDC). Berdasarkan keputusan tersebut Ketua Pengarah JAKIM tidak lagi menjadi Setiausaha bagi struktur baharu MPIH

Sumber: Analisis Penyelidik

³⁷ Bahagian Kabinet, Perlembagaan dan Perhubungan Antara Kerajaan, “Anggota Pentadbiran,” <http://www.kabinet.gov.my/bkpp/index.php/anggota-pentadbiran/perdana-menteri-malaysia>, dicapai pada 13 Januari 2021.

Sejarah halal tercatat di Malaysia selama 55 tahun, iaitu bermula dari tahun 1965 hingga 2020. Pelbagai pengalaman yang dilalui oleh JAKIM menjadikan halal Malaysia kini sebagai rujukan dan penanda aras dunia, termasuklah dari sudut undang-undang dan penguatkuasaan halal. Nama JAKIM dijadikan sebagai jenama terbaik halal di peringkat dunia.

KEPUTUSAN DASAR PENYELARASAN JAKIM DAN MAIN/JAIN

Pelbagai keputusan dasar telah dibuat dalam usaha penyelarasan antara JAKIM dan Majlis Agama Islam Negeri (MAIN) / Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) telah dimulakan melalui Mesyuarat Jawatankuasa Penyelarasan Mengkaji Makanan dan Barang Gunaan pada 22 Mei 1992, 6 April 1996 dan 6 November 1996 (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2010: 14-15), Persidangan Exco-Exco Agama Seluruh Malaysia pada 25 Ogos 1998,³⁸ Mesyuarat Jemaah Menteri pada 7 Mei 2003³⁹, Mesyuarat Menteri Besar dan Ketua Menteri kali ke-92 pada 9 Oktober 2003⁴⁰, Mesyuarat Jemaah Menteri pada 14 April 2004⁴¹,

³⁸ Bersetuju JAKIM bertanggungjawab terhadap pemeriksaan dan pemberian sijil ke atas premis makanan atau produk yang mempunyai rangkaian antara negeri atau produk-produk yang diproses untuk pasaran dalam dan luar negara, dan MAIN/JAIN bertanggungjawab terhadap pemeriksaan dan pemberian sijil ke atas premis makanan atau produk yang diproses untuk pasaran setempat di negeri-negeri berkenaan.

³⁹ Bersetuju supaya fungsi pensijilan halal yang dilaksanakan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dan Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) disatukan.

⁴⁰ Bersetuju supaya JAKIM diberi tanggungjawab mengeluarkan pensijilan dan logo halal yang seragam. Pihak JAKIM boleh menggunakan kemudahan atau mendapatkan bantuan daripada JAIN dengan dikenakan bayaran yang tertentu.

⁴¹ Bersetuju supaya JAKIM dilantik sebagai agensi badan pensijilan halal tunggal di Malaysia, dan agensi lain tidak diakreditasi sebagai badan pensijilan halal.

16 Mac 2005⁴², 6 April 2005⁴³, 17 Ogos 2005,⁴⁴ 24 Ogos 2005⁴⁵, Mesyuarat Menteri Besar dan Ketua Menteri Ke-99 pada 7 Mac 2006⁴⁶ dan Mesyuarat Jemaah Menteri pada 6 September 2006⁴⁷ bagi mekanisme pengeluaran dan pemantauan sijil dan logo halal di Malaysia (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2008: 1-4).

PERANAN JAKIM

Pengubalan buku Pelan Strategik JAKIM 2019-2025 ini adalah selaras dengan visi JAKIM untuk menjadi peneraju pengurusan hal ehwal Islam di Malaysia telah meletakkan Teras Strategik 5: Mengukuhkan Rangka Kerja dan Inisiatif Halal ke Arah Mengekalkan Malaysia Sebagai Peneraju Halal Global (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2019: 3). Peranan JAKIM adalah menyelaras aktiviti berkaitan halal sesuatu produk dan barangan gunaan di peringkat kebangsaan mahupun antarabangsa yang merangkumi penyelarasan prosedur halal, persefahaman dengan badan-badan Islam luar negara dan

⁴² Bersetuju supaya JAKIM menggubal standard (ISO) Malaysia bagi Pensijilan Halal Malaysia (PHM) dan pegawai-pegawai JAKIM turut menyertai pasukan penguatkuasa KPDNHEP dalam tindakan penguatkuasaan.

⁴³ Bersetuju JAKIM dibangunkan sebagai badan pensijilan halal tunggal di Malaysia melalui pindaan ke atas APD 1972 dan JAKIM mengadakan perbincangan dengan JAIN untuk menyelaraskan aspek-aspek pelaksanaan JAKIM sebagai badan pensijilan halal tunggal di Malaysia.

⁴⁴ Bersetuju supaya pindaan terhadap APD 1972 dilakukan bagi melantik JAKIM sebagai badan pensijilan halal tunggal di Malaysia.

⁴⁵ Bersetuju supaya JAKIM menyediakan Memorandum Jemaah Menteri mengenai mekanisme pengeluaran serta pemantauan logo Halal dengan mengkaji pandangan daripada Negeri supaya hanya JAKIM menjadi pengeluar logo Halal manakala pengeluaran sijil di peringkat Negeri dilaksanakan sendiri oleh JAIN/ Majlis Agama Islam Negeri (MAIN) dengan menggunakan logo halal JAKIM.

⁴⁶ Bersetuju supaya semua Kerajaan Negeri menggunakan satu logo Halal yang dikeluarkan oleh pihak JAKIM bagi mewujudkan keseragaman iaitu tanpa kod Negeri.

⁴⁷ Bersetuju supaya undang-undang yang berkaitan seperti Akta Perihal Dagangan 1972 dan perundangan perundangan subsidiarinya dipinda antara lain, seperti berikut: (1) supaya JAKIM diberi kuasa sebagai badan tunggal bagi pengeluaran pensijilan dan logo Halal di negara ini; (2) Supaya perisytiharan Halal persendirian (*self declaration*) tidak dibenarkan; dan (3) supaya dikaji kemungkinan kuasa penguatkuasaan pensijilan dan perbahaasan halal yang mutlak diberi kepada JAKIM melalui undang-undang khusus.

mengadakan kerjasama melalui jawatankuasa-jawatankuasa yang ditubuhkan melalui pelbagai agensi (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2010: 14-15).

Perkembangan halal yang begitu pantas dalam ruang lingkup premis makanan, produk makanan dan barangan gunaan seperti farmaseutikal, logistik dan sebagainya telah mendesak perbincangan demi perbincangan dalam kalangan agensi sama ada di peringkat jawatankuasa negeri dan pusat (*Ibid.*). Melalui Mesyuarat Jawatankuasa Penyelarasan Mengkaji Makanan dan Barang Gunaan pada 22 Mei 1992, 6 April 1996 dan 6 November 1996 dan Persidangan Ketua-Ketua Jabatan/ Majlis Agama Islam Negeri Seluruh Malaysia kali ke 59 pada 30 Jun 1998 dan persetujuan hasil daripada kunjungan hormat dan taklimat yang diadakan kepada Majlis Agama Islam Seluruh Malaysia sepanjang tahun 2009 hingga 2011 (*Ibid.*), serta rumusan isu penyelarasan antara negeri adalah (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2020c: 2):

- a) Penyeragaman pensijilan halal di Malaysia yang telah dilaksanakan sepenuhnya di Malaysia berkonsepkan pensijilan halal bersama JAKIM dan Majlis Agama Islam Negeri (MAIN) iaitu badan/agensi yang bertindak sebagai penggubal dasar berkaitan agama di negeri dan Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) sebagai agensi pelaksana. Semua MAIN/JAIN adalah pengurus berautoriti dalam pensijilan halal di negeri masing-masing.
- b) JAKIM berperanan sebagai penggubal polisi, pembekal sistem, menggubal standard, prosedur, dokumen-dokumen, tatacara pemeriksaan, bentuk sijil dan logo halal dan kadar yuran bagi pensijilan halal. MAIN/JAIN turut dijemput dalam perbincangan perkara berkaitan melalui jawatankuasa-jawatankuasa utama yang telah dibentuk.
- c) JAKIM terlibat dalam pengeluaran pensijilan halal Malaysia bagi permohonan di Wilayah Persekutuan.
- d) JAKIM bertanggungjawab dalam menguruskan pensijilan bagi permohonan produk luar negara.
- e) JAKIM mengeluarkan sijil halal bagi semua permohonan setelah diluluskan oleh Panel Pengesahan Halal Negeri dan JAKIM.
- f) JAKIM membuat pemantauan logo dan sijil halal bersama negeri. Bagi penguatkuasaan halal, ianya adalah berdasarkan peruntukan di bawah Akta Perihal Dagangan (APD2011) melalui penurunan kuasa sebagai Penolong Pengawal Perihal Dagangan.
- g) JAKIM mewakili Kerajaan Persekutuan bertanggungjawab terhadap sebarang tindakan undang-undang yang berkaitan dari proses pensijilan, pemantauan dan penguatkuasaan.

- h) JAKIM menyediakan latihan kepada semua pegawai pensijilan dan auditor dalam aspek pensijilan termasuk penggunaan sistem e-halal.
- i) JAKIM menyediakan kepakaran syariah dan teknikal bagi negeri yang memerlukan terutama bagi skim pensijilan yang baru.
- j) JAKIM akan memantau kelayakan auditor bagi memenuhi syarat kompetensi yang ditetapkan dalam ISO/IEC Guide 65.
- k) JAKIM bertanggungjawab dalam pengiktirafan Badan Pensijilan Halal Luar Negara.
- l) JAKIM bertanggungjawab memastikan keselamatan logo halal dengan membuat pendaftaran cap dagangan mengikut Akta Cap Dagangan 1976 bagi domestik dan peraturan yang terpakai di negara berkenaan di peringkat antarabangsa.
- m) JAKIM akan mewakili kerajaan dalam perbincangan di peringkat antarabangsa yang berkaitan isu halal (Baharudin Osman, 2016: 51).

PERANAN MAJLIS AGAMA ISLAM NEGERI (JAIN) DAN JABATAN AGAMA ISLAM NEGERI (MAIN)

Isu berkaitan agama di Malaysia adalah unik di mana negeri-negeri mempunyai bidang kuasa dalam menentukan perkara-perkara berkaitan agama Islam sebagaimana yang telah ditetapkan di bawah Perlembagaan Persekutuan. Justeru, penyeragaman pensijilan hanyalah melibatkan prosedur pensijilan dan proses kerja dalam pengeluaran dan pemantauan sijil halal. Ianya tidak akan menyentuh kuasa sultan/raja-raja sebagai ketua agama Islam di negeri masing-masing. Dalam hal ini peranan dan tanggungjawab negeri dalam pensijilan halal Malaysia adalah;

- a) MAIN adalah sebagai pihak Berkuasa Agama Negeri sebagai mana termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan Malaysia.
- b) MAIN bertanggungjawab dalam penentuan hukum syarak dengan merujuk kepada Mesyuarat Jawatankuasa Fatwa Negeri bagi mendapatkan hukum terhadap sesuatu perkara yang belum ada hukum mengenainya.
- c) MAIN bertanggungjawab melantik pengerusi dan ahli-ahli Panel Pengesahan Halal Negeri.
- d) JAIN akan menyediakan keperluan logistik kepada pegawai-pegawai JAKIM yang akan ditempatkan di negeri-negeri sekiranya perlu.
- e) JAIN bertanggungjawab dalam proses permohonan, pemeriksaan premis, penyediaan laporan pemeriksaan dalam Panel Pengesahan Halal Negeri (*Ibid.*: 53).

PENANDA ARAS SISTEM PENSIJILAN HALAL

Integriti dan kredibiliti Sijil Pengesahan Halal Malaysia diakui global dan menjadi penanda aras dalam membangunkan standard dan sistem pensijilan halal di kebanyakan negara-negara dunia.⁴⁸ Ini bermakna kepakaran dan keilmuan berkaitan ekosistem halal juga diiktiraf global. Permintaan perkongsian kepakaran ini mendapat permintaan tinggi, terutamanya daripada China, Korea Selatan dan Jepun.⁴⁹ Jepun yang ingin menganjurkan Olimpik 2020 untuk menjadikan sejarah olimpik halal yang pertama telah menjadikan Malaysia⁵⁰ melalui JAKIM sebagai rujukan halal yang utama, pembangunan modal insan, perkongsian kepakaran dan profesional halal berteraskan *Halal Knowledge Economy (HKE)* (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2018a: 3). JAKIM telah membantu Jepun dalam membangunkan amalan halal untuk Olimpik 2020.⁵¹ Ini adalah kepercayaan sebuah negara maju ke atas halal Malaysia di samping 46 buah negara juga telah mengiktiraf JAKIM dan 84 buah badan pensijilan halal telah diiktiraf JAKIM di seluruh dunia (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2020b). Sebenarnya terdapat banyak badan halal yang ingin mendapatkan pengiktirafan daripada JAKIM, namun ia tidak semudah yang dijangka kerana JAKIM juga ingin menjaga kualiti dan integriti dalam standard pengiktirafan halal ini.⁵²

Logo halal JAKIM diiktiraf oleh dunia kerana Malaysia mempunyai kedudukan yang mantap dan memiliki kelebihan logo dan sijil halal yang dikeluarkan oleh JAKIM sebagai standard akreditasi sejajar dengan hukum Syariah dan kriteria yang ketat. Malaysia merupakan sebuah negara Islam

⁴⁸ Republika, "Industri Halal," <https://republika.co.id/berita/madeena/industri-halal/qipeeb383/kadin-standar-produk-halal-malaysia-lebih-diakui-dunia>, dicapai pada 13 Januari 2021.

⁴⁹ Free Malaysia Today, "Jepun pilih syarikat Malaysia sebagai pembekal makanan halal," <https://www.freemalaysiatoday.com/category/bahasa/2020/02/21/olimpik-tokyo-2020-jepun-pilih-syarikat-malaysia-sebagai-pembekal-makan-halal/>, dicapai pada 13 Januari 2021.

⁵⁰ Berita Harian, "Jakim sedia bantu Jepun sedia sijil halal untuk olimpik," <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2017/11/351266/jakim-sedia-bantu-jepun-sedia-sijil-halal-untuk-olimpik>, dicapai pada 13 Januari 2021.

⁵¹ Buletin Bernama, (2018), "JAKIM kongsi kemahiran pensijilan halal untuk Olimpik 2020 Tokyo," <https://www.facebook.com/watch/?v=582568885535608>, dicapai pada 13 Januari 2021.

⁵² Mohd Asyraf Ibrahim (Penolong Pengarah, Seksyen Strategi Antarabangsa, Bahagian Kawal Selia Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 25 Ogos 2020.

yang diiktiraf di mata dunia sebagai sebuah negara Islam membangun yang progresif sederhana (Lokman Ab Rahman, 2019: 164). Jelas dunia telah mengiktiraf JAKIM bagai badan kerajaan yang menguruskan pensijilan halal terbaik dunia. Aspek yang memerlukan penambahbaikan adalah dari sudut pegawai, peruntukan dan memperkemas prosedur dan peraturan halal.

Pada tahun 2006, Malaysia tidak membenarkan urusan pengimportan daging daripada Australia kerana tidak mematuhi standard dan protokol daging halal. Pada awalnya, Australia tidak merasakan bahawa dengan halangan kemasukan import ini memberi kesan kepada ekonomi daging di Australia kerana mereka hanya mengeksport lebih kurang lima peratus sahaja ke Malaysia. Walau bagaimanapun, apabila sekatan ini dibuat, maka akhirnya menyebabkan negara-negara Islam yang lain turut tidak mengambil daging daripada Australia. Berikutan hal tersebut, kerajaan Australia akhirnya akur akan peraturan yang ditetapkan oleh JAKIM. Hal ini adalah sebagai salah satu contoh ketegasan JAKIM terhadap peraturan sehinggakan pengiktirafan daripada Malaysia dipandang tinggi oleh negara luar.

KESIMPULAN

Peranan JAKIM/MAIN/JAIN amat penting dalam pensijilan Halal Malaysia, terutamanya dari sudut perundangan. Sejarah dan perjalanan pensijilan halal yang panjang di Malaysia bermula dari 1965 hingga 2020, mengambil masa selama 55 tahun dengan 55 tarikh-tarikh penting dasar dan sejarah halal tercipta (lihat lampiran) untuk JAKIM berada di tahap ini. Tarikh-tarikh sejarah ini juga perlu diperbetulkan oleh pengkaji dan silibus pembelajaran supaya ia menjadi bukti kesungguhan orang terdahulu dalam martabatkan halal untuk ummah.

Secara tepatnya, pensijilan halal ini terletak di bawah bidang kuasa JAKIM dan MAIN/JAIN. JAKIM merupakan agensi utama yang bertanggungjawab menyelaras, menggubal dan membangun garis panduan, prosedur, standard, peraturan dan pekeliling pensijilan halal. Fungsi JAKIM turut dibantu oleh MAIN dan JAIN walaupun mekanisma penyelarasan dan penyeragaman mengambil tempoh masa yang lama. Program pensijilan halal di Malaysia diasaskan pada tahun 1965 melalui pengesahan halal secara rasmi oleh JAIS. Usaha memperkenalkan pensijilan halal bermula pada 1970-an di bawah Bahagian Penyelarasan dan Pentadbiran MKI bertanggungjawab mengeluarkan sijil akuan ditanggung 'Halal' kepada produk yang dihasilkan daripada bahan-bahan yang halal berdasarkan kehendak syarak. Sehingga kini, sijil dan logo halal Malaysia telah melalui pelbagai inovasi dan tranformasi teknologi. Kepakaran dan keilmuan Pensijilan Halal ini adalah tunjang kekuatan Halal

Malaysia sehingga menjadi rujukan kuasa ekonomi dunia seperti Amerika Syarikat, China, Jepun, Australia, New Zealand, Korea Selatan, dan negara-negara Islam. Kekuatan ini perlu dijana sebaiknya ketika Malaysia dilihat bukan negara utama pengeluar produk dan industri halal. Oleh yang demikian, pembangunan modal insan, perkongsian kepakaran dan profesional halal berteraskan *Halal Knowledge Economy (HKE)* perlu diangkat dan dicanang sebaik mungkin.

RUJUKAN

- Bahagian Kabinet, Perlembagaan dan Perhubungan Antara Kerajaan, “Anggota Pentadbiran,” <http://www.kabinet.gov.my/bkpp/index.php/anggota-pentadbiran/perdana-menteri-malaysia>, dicapai pada 13 Januari 2021.
- Baharudin Osman (2016). “Pengaruh Pengurusan Pensijilan Halal,, Modal Insan dan Amalan Piawai Halal terhadap Prestasi Organisasi dalam Industri Makanan Halal di Malaysia: Peranan Saiz Organisasi Sebagai Moderator.” Tesis Doktor Falsafah, Fakulti Perniagaan, Ekonomi dan Perakaunan, Universiti Malaysia Sabah.
- Berita Harian, “Jakim sedia bantu Jepun sedia sijil halal untuk olimpik,” <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2017/11/351266/jakim-sedia-bantu-jepun-sedia-sijil-halal-untuk-olimpik>, dicapai pada 13 Januari 2021.
- Buletin Bernama, (2018), “JAKIM kongsi kemahiran pensijilan halal untuk Olimpik 2020 Tokyo,” <https://www.facebook.com/watch/?v=582568885535608>, dicapai pada 13 Januari 2021.
- Dewan Bahasa dan Pustaka (2003). *Kamus Dewan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Free Malaysia Today, “Jepun pilih syarikat Malaysia sebagai pembekal makanan halal,” <https://www.freemalaysiatoday.com/category/bahasa/2020/02/21/olimpik-tokyo-2020-jepun-pilih-syarikat-malaysia-sebagai-pembekal-makanan-halal/>, dicapai pada 13 Januari 2021.
- Harian Metro, “Kecemerlangan Pengurusan Sijil Halal,” <https://www.hmetro.com.my/addin/2020/06/592597/kecemerlangan-pengurusan-sijil-halal>, dicapai pada 23 Jun 2020.
- Harian Metro, “Segera Manfaatkan MyHac,” <https://www.hmetro.com.my/rencana/2021/01/660336/segera-manfaatkan-myhac>, dicapai pada 5 Januari 2020.

- Harlida Abdul Wahab & Alias Azhar (2014). “*Halalan Tayyiban dalam Kerangka Perundangan Malaysia,*” *KANUN: Jurnal Undang-Undang Malaysia*, vol. 26, no. 1, 103-120.
- HDC Global, “Medan untuk Tingkat Nilai Eksport Halal,” <https://www.hdcglobal.com/2020/09/medan-untuk-tingkat-nilai-eksport-halal/>, dicapai pada 5 Januari 2021.
- Ibn Manzūr, Jamāl al-Dīn Muḥammad al-Anṣārī (t.t.). *Lisān al-Arāb*, vol. 13. t.t.: Dār al-Miṣriyyah wa al-Tarjamah.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2008). *Kertas Makluman Mekanisma Pengeluaran dan Pemantauan Sijil dan Logo Halal Malaysia*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2010). *Kertas Makluman Mekanisme Penyeragaman Pensijilan Halal Malaysia Antara Majlis Agama Islam Negeri dan Jabatan Kemajuan Islam Malaysia*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2018a). *Kertas Makluman Mesyuarat Majlis Profesional Halal Jabatan Kemajuan Islam Malaysia Malaysia International Halal Academy (MIHA), KERTAS MPH BIL. C1/1/2018*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2018b). *Kertas Makluman Penubuhan Majlis Halal Malaysia. KERTASMPH BIL. C2/1/2018*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2019). *Buku Pelan Strategik JAKIM 2019-2025*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2020a). *Kertas Makluman, Laporan Pelaksanaan Pengeluaran Sijil Pengesahan Halal Malaysia dan Pemantauan Serta Penguatkuasaan Pensijilan Halal Malaysia. No. Kertas: M02/01/2020*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2020b). *The Recognised Foreign Halal Certification Bodies & Authorities*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (2020c). *Laporan Bengkel Penyelarasan Isu-isu Pelaksanaan Pensijilan Halal Bersama antara JAKIM dan JAIN/MAIN, 2010*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Bahagian Pengurusan Halal,” <http://www.islam.gov.my/bahagian-pengurusan-halal/198-profil>, dicapai pada 2 April 2020 / 10 Januari 2021 / 12 Januari 2021.

- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Info Korporat,” <https://www.islam.gov.my/ms/info-korporat/jakim-berpelembagaan>, dicapai pada 10 Januari 2021.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Jakim Berpelembagaan,” <http://www.islam.gov.my/mengenai-jakim/jakim-berperlembagaan> yang dicapai pada 1 Januari 2021.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Mengenai Jakim”, <http://www.islam.gov.my/mengenai-jakim/profil-jakim/sejarah>, dicapai pada 11 Januari 2021
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, “Sekretariat Majlis Halal Malaysia,” <http://www.islam.gov.my/sekretariat-majlis-halal-malaysia/1741-profil>, dicapai pada 12 Januari 2021.
- Jabatan Perdana Menteri (1971). *Buku Tahunan Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia*. Kuala Lumpur: Jabatan Perdana Menteri.
- Jafri Abdullah (2013). “Pentadbiran Undang-Undang dan Sistem Kawalan Tanda dalam Pensijilan Halal di Malaysia.” Disertasi Sarjana, Institut Penyelidikan Produk Halal, Universiti Putra Malaysia, Serdang.
- Lokman Ab Rahman (2019). *Fiqh Halal Malaysia*. Putrajaya: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Lokman Abd Rahman (2012). “Penilaian Terhadap Pelaksanaan Pensijilan Halal Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM).” Tesis Doktor Falsafah, Jabatan Fiqh dan Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Nurul Aini Muhamed et al. (2016). *Industri Halal: Perkembangan dan Cabaran di Malaysia*. Bandar Baru Nilai: Universiti Islam Sains Malaysia.
- Pressreader, “Harian Metro,” <https://www.pressreader.com/malaysia/harian-metro/20200627/281767041491425>, dicapai pada 12 Januari 2021.
- Republika, “Industri Halal,” <https://republika.co.id/berita/madeena/industri-halal/qipeeb383/kadin-standar-produk-halal-malaysia-lebih-diakui-dunia>, dicapai pada 13 Januari 2021.
- Sazelin Arif (2012). “Konsep *Halalan Tayyiban* dari Perspektif *Maqāṣid al-Sharīah* dan Aplikasinya dalam Proses Penentuan Makanan Halal di Malaysia.” Tesis Doktor Falsafah, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur
- Utusan, “Jakim perlu dirombak,” <https://www.utusan.com.my/berita/2020/12/jakim-perlu-dirombak/>, dicapai pada 5 Januari 2020.
- Wahbah al-Zuhaylī (1985). *al-Fiqh al-Islāmī wa Adillatuh*, vol. 3. Bayrūt: Dār al-Fikr.

- Wan Mohamad Sheikh Abdul Aziz (2010). “Logo halal lebih mahal daripada nilai produk”. *Berita Harian*, 18 Disember 2010.
- Wikipedia, “Majlis Kebangsaan bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia,” https://ms.wikipedia.org/wiki/Majlis_Kebangsaan_Bagi_Hal_Ehwal_Ugama_Islam_Malaysia, dicapai pada 10 Januari 2021.
- Yusmizal Dolah Aling (2019). “Dulu Periksa Cari Salah: temu bual Dato Dr Sirajuddin Suhaimie”. *Harian Metro*, 10 Februari 2019.
- Yūsuf al-Qaraḍāwī (2013). *Halal & Haram dalam Islam*, terj. Zulkifli Mohamad al-Bakri. Nilai: Pustaka Cahaya Kasturi.
- Zuraiza Husin (2020). “Halal Malaysia: Impak Progresif Peneraju Dunia,” *Harian Metro*, 27 Jun 2020.

Senarai Temu bual

- Mohd Asyraf Ibrahim (Penolong Pengarah, Seksyen Strategi Antarabangsa, Bahagian Kawal Selia Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 25 Ogos 2020.
- Mohd Nasir Sulaiman (Ketua Unit Komunikasi Korporat, Bahagian Pengurusan Halal, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia), dalam temu bual beliau bersama penulis pada 1 September 2020.

Lampiran Kronologi Sejarah dan Perjalanan Pensijilan Halal di Malaysia

Bil.	Tarikh	Sejarah	Catatan
1.	1965	Jabatan Agama Islam Selangor (JAIS) lagi namun hanya dikeluarkan dalam bentuk kenyataan halal sahaja.	
2.	17 Oktober 1968	Mesyuarat Persidangan Majlis Raja-Raja kali kelapan bersetuju menubuhkan Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Barat sebelum namanya ditukar kepada Majlis Kebangsaan bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia (MKI) setelah Sabah dan Sarawak menjadi sebahagian daripada ahli MKI.	
3.	1 Julai 1969	Penubuhan Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Agama Islam Malaysia (MKI)	
4.	1970	Sebuah urusetia dibentuk di Jabatan Perdana Menteri. Urusetia tersebut dikenali sebagai JAKIM sekarang setelah melalui beberapa perubahan nama. Dari segi sejarah Urusetia MKI memulakan tugasnya pada tahun 1970	
5.	5 Februari 1970	<p>Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia (MKI) buat pertama kali mengeluarkan kenyataan halal bagi produk kepada orang Islam bagi menjaga kemaslahatan umat Islam di Malaysia, Bahagian Penyelarasan dan Pentadbiran MKI telah mengambil langkah memeriksa produk makanan yang dikeluarkan oleh pengusaha tempatan. Seterusnya, bahagian ini telah mengeluarkan sijil akuan ditanggung 'Halal' kepada produk yang dihasilkan daripada bahan-bahan yang halal berdasarkan kehendak syarak.</p> <p>Sijil 'Halal' yang terawal telah dikeluarkan kepada Lam Soon Oil and Soap Manufacturing Sdn. Bhd dan Kilang Pengetin Yeo Hiap Seng (M) Sdn. Bhd di Petaling Jaya. M/s Yee Lee Trading Co. Sdn. Bhd dan M/s International Foods Sdn. Bhd di Kuala Lumpur.</p>	 <p>Ahli-ahli Persidangan pertama MKI pada 5 Februari 1970</p> <p>Mesyuarat MKI yang dipengerusikan oleh YTM Tunku Abdul Rahman Putra Al-Haj</p>

Pensijilan Halal di Malaysia: Suatu Analisis Pensejarahan dan Perkembangannya

6.	1 Februari 1974	Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan (MAIWP) ditubuhkan dan diletakkan di bawah tanggungjawab Urus Setia MKI. Kemudian, Urus Setia MKI telah dinaik taraf menjadi sebuah bahagian di Jabatan Perdana Menteri (JPM) dan diberi nama Bahagian Ugama. Awalnya Bahagian ini mengeluarkan surat pengesahan halal kepada produk-produk makanan dan minuman yang memenuhi kehendak syarak.	
7.	18 Julai 1974	Mesyuarat MKI Kali Ke-12 telah ditimbulkan masalah penggunaan perkataan “halal” terhadap makanan yang dijual kepada orang Islam dengan sewenang-wenangnya. Mesyuarat memutuskan agar satu undang-undang digubal untuk mengawal keadaan ini daripada berleluasa. Hasil perbincangan antara Jabatan Perdana Menteri, Kementerian Perdagangan dan Perindustrian dan Jabatan Peguam Negara telah mencapai keputusan untuk memasukkan takrif (Halal) di bawah Akta 87, Perihal Dagangan 1972, Bahagian II Perkara 4(1)(b) dan Bahagian III Perkara 10.	
8.	13 Disember 1974	Dalam Mesyuarat MKI Kali Ke-13, menyatakan bahawa Majlis Ugama Islam Negeri tidak mempunyai apa-apa kuasa untuk mengambil tindakan terhadap penyalahgunaan perkataan “halal”, maka mesyuarat bersetuju bahawa kuasa penguatkuasaan diletakkan di bawah Kementerian Perdagangan & Perindustrian. Satu memorandum berkaitan penggunaan perkataan “halal” pada produk makanan orang Islam telah disediakan oleh Setiausaha MKI iaitu Encik Mohd Nawawi bin Mahmood pada 11 Mac 1975 (28 Safar 1395H). Perbincangan antara Jabatan Perdana Menteri, Kementerian Perdagangan dan Perindustrian serta Jabatan Peguam Negara telah mencapai keputusan iaitu memasukkan takrif (Halal) di bawah Akta 87 Perihal Dagangan 1972 Bahagian II Perkara 4 (1) (b) dan Bahagian III Perkara 10. Sehubungan itu, maka terbentuklah Akta Perihal Dagangan (Penggunaan Perbahaasan “Halal”) 1975	
9.	1 Januari 1984	Struktur organisasi bahagian ini telah disusun semula dengan menambah bilangan unit dan menaik taraf jawatan ketua-ketua bahagian, cawangan dan unit sesuai dengan tanggungjawab yang semakin besar.	
10.	1984	“Garis Panduan Makanan, Minuman dan Barang Gunaan Orang Islam” telah dibentangkan dalam Mesyuarat MKI Kali Ke-26 bertujuan bagi menerangkan dengan lebih jelas mengenai hukum halal dan haram berkaitan makanan dan minuman kepada masyarakat.	

11.	21 Mei 1985	Bahagian Ugama JPM telah ditukar menjadi Bahagian Hal Ehwal Islam (BAHEIS), JPM yang fungsinya menepati salah satu tugas Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dalam melaksanakan urus tadbir Islam negara ini, mengikut Perkara 38(3) Perlembagaan Persekutuan. Ia bertanggungjawab sebagai salah sebuah badan yang mengawal selia sijil produk halal di samping Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) yang turut melaksanakan pensijilan halal dengan logo masing-masing.	
12.	1994	Pengesahan halal diberi dalam bentuk sijil pengesahan berserta logo halal BAHEIS	
13.	2 Oktober 1996	Mesyuarat Jemaah Menteri telah bersetuju dengan perakuan supaya BAHEIS, JPM dinaikkan taraf menjadi sebuah Jabatan.	
14.	1 Januari 1997	BAHEIS ditukar nama ke Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM).	
15.	25 Ogos 1998	Persidangan Exco-Exco Agama Seluruh Malaysia bersetuju JAKIM bertanggungjawab terhadap pemeriksaan dan pemberian sijil ke atas premis makanan atau produk yang mempunyai rangkaian antara Negeri atau produk-produk yang diproses untuk pasaran dalam dan luar negara, dan MAIN/JAIN bertanggungjawab terhadap pemeriksaan dan pemberian sijil ke atas premis makanan atau produk yang diproses untuk pasaran setempat di Negeri-negeri berkenaan.	
16.	30 September 1998	Logo halal BAHEIS ditukar kepada logo halal JAKIM. Pada peringkat permulaan, pemeriksaan halal dilaksanakan oleh syarikat yang dilantik oleh Kerajaan iaitu Syarikat Ilham Daya.	

Pensijilan Halal di Malaysia: Suatu Analisis Pensejarahan dan Perkembangannya

17.	1 September 2002	Kerajaan telah mengambil alih kesemua pengurusan halal sepenuhnya dan fungsi ini dilaksanakan oleh Bahagian Kajian Makanan dan Barangan Gunaan Islam, (MGI) JAKIM.	
18	16 Januari 2003	Mula beroperasi sebagai satu badan pensijilan halal dengan tujuan menyelaraskan, mengeluarkan dan memantau Sijil Pengesahan Halal serta menguatkuasakan semua peraturan berkaitan halal di Malaysia. Bermula daripada situ, Kerajaan telah memutuskan bahawa semua urusan pengesahan halal dilaksanakan sepenuhnya oleh JAKIM melalui Bahagian Kajian Makanan dan Barangan Gunaan Islam, JAKIM.	
19	7 Mei 2003	Mesyuarat Jemaah Menteri telah bersetuju supaya fungsi pensijilan Halal yang dilaksanakan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM dan Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) disatukan.	
20	9 Oktober 2003	Mesyuarat Menteri Besar dan Ketua Menteri kali ke-92 telah bersetuju supaya JAKIM diberi tanggungjawab mengeluarkan pensijilan dan logo Halal yang seragam. Pihak JAKIM boleh menggunakan kemudahan atau mendapatkan bantuan daripada JAIN dengan dikenakan bayaran bayaran yang tertentu.	
21	2003	Penyeragaman logo halal telah dilaksanakan antara JAKIM dan JAIN dengan menggunakan logo halal Malaysia tetapi setiap negeri mempunyai kod tertentu mengikut kod negeri pada kad pengenalan	
22	14 April 2004	Mesyuarat Jemaah Menteri telah memutuskan supaya JAKIM dilantik sebagai agensi badan pensijilan halal tunggal di Malaysia, dan agensi lain tidak diakreditasi sebagai badan pensijilan halal	
23	16 Mac 2005	Mesyuarat Jemaah Menteri telah bersetuju supaya JAKIM menggubal standard (ISO) Malaysia bagi Pensijilan Halal Malaysia (PHM) dan pegawai-pegawai JAKIM turut menyertai pasukan penguatkuasa KPDNHEP dalam tindakan penguatkuasaan.	
24	6 April 2005	Mesyuarat Jemaah Menteri bersetuju JAKIM dibangunkan sebagai badan pensijilan halal tunggal di Malaysia melalui pindaan ke atas APD 1972 dan JAKIM mengadakan perbincangan dengan JAIN untuk menyelaraskan aspek-aspek pelaksanaan JAKIM sebagai badan pensijilan halal tunggal di Malaysia.	

25	17 Ogos 2005	Mesyuarat Jemaah Menteri bersetuju supaya pindaan terhadap APD 1972 dilakukan bagi melantik JAKIM sebagai badan pensijilan halal tunggal di Malaysia.	
26	24 Ogos 2005	Mesyuarat Jemaah Menteri telah bersetuju supaya JAKIM menyediakan Memorandum Jemaah Menteri mengenai mekanisme pengeluaran serta pemantauan logo Halal dengan mengkaji pandangan daripada Negeri supaya hanya JAKIM menjadi pengeluar logo Halal manakala pengeluaran sijil di peringkat Negeri dilaksanakan sendiri oleh JAIN/ Majlis Agama Islam Negeri (MAIN) dengan menggunakan logo halal JAKIM.	
27	1 November 2005	Bahagian ini telah ditukar nama kepada Bahagian Hab Halal. Objektif Bahagian Hab Halal JAKIM adalah mengkaji, mengesah dan mengawal selia semua produk makanan dan barangan guna Islam supaya terjamin suci dan halal dengan cekap dan berkesan.	
28	17 November 2005	Kesan penjenamaan ini maka diperkenalkan logo halal baru yang menggunakan "Halal Malaysia" sebagai tag line nya.	
29	7 Mac 2006	Mesyuarat Menteri Besar dan Ketua Menteri Ke-99 pada telah bersetuju supaya semua Kerajaan Negeri menggunakan satu logo Halal yang dikeluarkan oleh pihak JAKIM bagi mewujudkan keseragaman iaitu tanpa kod Negeri	
30	6 April 2006	Mesyuarat Jemaah Menteri telah membuat keputusan supaya pindaan kepada Akta Perihal Dagangan 1972 dibuat bagi melantik JAKIM sebagai agensi tunggal pengeluaran sijil Halal di Malaysia.	
31	9 Ogos 2006	Mesyuarat Jemaah Menteri dalam membincangkan penubuhan Halal Industry Development Corporation (HDC) telah bersetuju supaya JAKIM menjadi agensi tunggal yang mengeluarkan pensijilan Halal Malaysia sama ada bagi produk dan perkhidmatan halal untuk pasaran domestik dan eksport dan hanya sijil dan logo Halal JAKIM dibenarkan. Tindakan diambil untuk meminda Perintah Perihal Dagangan (Penggunaan Perbhasaan Halal) 1975 dan Perintah Perihal Dagangan (Penandaan Makanan) 1975 bagi membolehkan hanya sijil dan logo Halal JAKIM digunakan bagi produk pasaran domestik atau eksport.	

Pensijilan Halal di Malaysia: Suatu Analisis Pensejarahan dan Perkembangannya

32	6 September 2006	<p>Mesyuarat Jemaah Menteri telah bersetuju supaya undang-undang yang berkaitan seperti Akta Perihal Dagangan 1972 dan perundangan perundangan subsidiarinya dipinda antara lain, seperti berikut:</p> <p>(1) supaya JAKIM diberi kuasa sebagai badan tunggal bagi pengeluaran pensijian dan logo Halal di negara ini,</p> <p>(2)Supaya perisytiharan Halal persendirian (<i>self declaration</i>) tidak dibenarkan: dan</p> <p>(3) supaya dikaji kemungkinan kuasa penguatkuasaan pensijilan dan perbahasaan halal yang mutlak diberi kepada JAKIM melalui undang-undang khusus.</p>	
33	11 Julai 2007	<p>Mesyuarat Jemaah Menteri telah menerima dan bersetuju dengan Memorandum daripada Menteri Perdagangan Dalam Negeri Dan Hal Ehwal Pengguna yang membentangkan Cadangan Rang Undang-Undang Perihal Dagangan (Pindaan) 2007 supaya JAKIM dilantik sebagai agensi tunggal pengeluaran pensijilan halal di Malaysia</p> <p>Mesyuarat Jemaah Menteri pada 11 Julai 2007 telah bersetuju dengan Rang Undang-Undang Perihal Dagangan (Pindaan) 2007 dan supaya Rang Undang-Undang tersebut dibentangkan di Mesyuarat Parlimen yang akan datang.</p>	
34	Tahun 2007	<p>JAKIM bersama Jabatan Peguam Negara (AGC) dan KPDNHEP telah mengadakan sesi taklimat dan siri kunjungan hormat kepada Majlis Agama Islam Negeri (MAIN) Johor, Kedah, Melaka, Perlis dan Pulau Pinang Hasil taklimat dan kunjungan hormat berkenaan mendapati bahawa terdapat beberapa negeri yang keberatan menerima konsep pensijilan halal tunggal yang telah diputuskan</p>	
35	2 April 2008	<p>Mesyuarat Jemaah Menteri telah memutuskan bahawa HDC mengambil alih pengurusan dan pensijilan halal Malaysia dari JAKIM. Pengambilalihan ini telah menyebabkan keputusan Mesyuarat Jemaah Menteri pada 11 Julai 2007 tidak dapat dilaksanakan apabila JAKIM tidak lagi bertanggungjawab sebagai agensi pensijilan halal Malaysia dan pihak KPDNHEP tidak meneruskan pindaan APD 1972.</p>	

36	8 Julai 2009	<p>Mesyuarat Jemaah Menteri telah memutuskan urusan pensijilan halal dalam dan luar negara dipertanggungjawabkan kembali kepada JAKIM</p> <p>Mesyuarat Jemaah Menteri telah bersetuju:</p> <ol style="list-style-type: none">(1) supaya pengurusan pensijilan halal Malaysia diserahkan kembali kepada JAKIM manakala HDC terus bertanggungjawab mengenai pembangunan industri halal;(2) dengan tanggungjawab dan peranan JAKIM sebagai badan tunggal pensijilan halal Malaysia meliputi pensijilan halal di dalam dan luar negara,(3) supaya Jabatan Peguam Negara dan JAKIM memperkukuhkan perundangan halal melalui 3 langkah berikut:<ol style="list-style-type: none">(a) mewujudkan akta baru iaitu Akta Halal;(b) mengadakan pindaan kepada akta dan peraturan berkaitan sedia ada seperti Akta Perihal Dagangan 1972 dan Perintah Perihal Dagangan Penggunaan Perbahasaan Halal 1975 dan(c) memasukkan peruntukan halal dalam mana-mana akta berkaitan seperti Akta Cap Dagangan 1976;(4) supaya hanya pengesahan halal yang dijalankan oleh agensi yang dilantik oleh Kerajaan sahaja diiktiraf bagi membendung isu pengesahan halal oleh syarikat swasta.(5) supaya JAKIM menjalankan tanggungjawab pemantauan dan penguatkuasaan halal dengan kerjasama Kementerian Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Kepenggunaan serta agensi-agensi negeri dengan mendaftarkan logo halal Malaysia di peringkat nasional dan antarabangsa dengan Perbadanan Harta Intelek Malaysia di bawah Certification Mark, Akta Cap Dagangan 1976.(6) supaya kesemua pegawai dan kakitangan JAKIM serta kader Kementerian Kesihatan yang dipinjamkan kepada HDC ditempatkan kembali di JAKIM setelah pengurusan pensijilan halal Malaysia diserahkan kembali kepada JAKIM,(7) supaya Kementerian Perdagangan Dalam Negeri Koperasi dan Kepenggunaan menurunkan kuasa sebagai penolong pengawal Perihal Dagangan di bawah Akta perihal Dagangan 1972 kepada pegawai-pegawai JAKIM dalam usaha menjalankan penguatkuasaan.	
----	--------------	--	--

Pensijilan Halal di Malaysia: Suatu Analisis Pensejarahan dan Perkembangannya

		<p>(8) supaya JAKIM mengkaji semula penetapan kategori produk dan kadar caj bayaran bagi mendapatkan sijil halal agar kadar yang dikenakan tidak terlalu tinggi dan membebankan usahawan.</p> <p>(9) supaya JAKIM mempercepatkan proses pengeluaran sijil halal dan jika perlu memberi kelulusan bersyarat untuk membolehkan usahawan mengambil tindakan pembedahan dengan segera bagi membolehkan mereka mendapat korurusan sijil halal.</p> <p>(10) supaya kapasiti dan keupayaan JAKIM dipertingkatkan untuk memastikan JAKIM memenuhi keperluan dan standard sebagai sebuah badan yang mengeluarkan sql halal Antara lain, memastikan makmal pengesahan halal JAKIM mendapat sijil dari SIRIM Berhad.</p>	
37	1 Ogos 2009	Pengurusan pensijilan halal diuruskan sepenuhnya oleh JAKIM	
38	18 Jun 2010	<p>Mesyuarat Jemaah Menteri bersetuju -</p> <p>(i) supaya pindaan kepada Akta Perihal Dagangan 1972 diteruskan dengan memberi kuasa kepada YB. Menteri Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Kepenggunaan menentukan pihak berkuasa berwajib bagi tujuan menjalankan perakuan dan pengecapan barangan seperti yang telah diputuskan dalam Mesyuarat Jemaah Menteri pada 11 Julai 2007.</p> <p>(ii) supaya keputusan Mesyuarat Jemaah Menteri pada 11 Julai 2007 yang melantik JAKIM sebagai agensi tunggal pengeluaran pensijilan halal di Malaysia ditarik balik dan Majlis Agama Islam Negeri bersama JAKIM ditetapkan sebagai badan berkuasa berwajib melaksanakan pensijilan halal dan</p> <p>(iii) supaya dimasukkan dalam pindaan Perintah Perihal Dagangan (Makanan dan Barangan) bahawa pihak berkuasa berwajib boleh memperakukan mana-mana makanan, barangan dan perkhidmatan berkaitan yang dibenarkan untuk diguna dan dimakan oleh orang Islam seperti yang telah diputuskan dalam Mesyuarat Jemaah Menteri pada 11 Julai 2007.</p>	

39	Jan-Mei 2010	JAKIM telah meneruskan sesi kunjungan hormat ke negeri Terengganu, Pahang, Kelantan, Kedah, Perak Johor, Melaka, Negeri Sembilan, Pulau Pinang, Perlis Sabah dan Sarawak. Hasil daripada kunjungan hormat didapati bahawa konsep Pensijilan Halal Bersama JAKIM dan MAIN lebih dipersetujui oleh Negeri-Negeri serta bertepatan dan bersesuaian dengan maksud dan kehendak dalam pindaan Akta Perihal Dagangan yang dicadangkan dan proses pindaan APD diteruskan.	
40	15 April 2010	Pegawai JAKIM dilantik sebagai Penolong Pengawal Perihal Dagangan Di Bawah Akta Perihal Dagangan 1972 oleh KPDNKK.	
41	13-14 Oktober 2010	Mesyuarat Majlis Raja-Raja (MRR) kali ke-222 berkenan pensijilan halal Malaysia diseragamkan antara JAKIM dan JAIN/MAIN	
42	24 Jun 2011	Jawatankuasa Kabinet Pengurusan Pensijilan Halal Malaysia telah ditubuhkan berdasarkan keputusan Jemaah Menteri agar dapat membina platform bersepadu antara Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dengan agensi-agensy yang terlibat dalam pensijilan halal. Melalui Jawatankuasa ini, sebarang isu mengenai pensijilan halal yang timbul dapat dibincangkan secara kolektif.	
43	11 Julai 2011	APD 2011 diluluskan di parlimen	
44	18 Ogos 2011	Akta Perihal Dagangan 2011 [Akta 730) disiarkan dalam Warta	
45	1 Januari 2012	Penguatkuasaan APD 2011 berkaitan Perintah Perihal Dagangan (Takrif Halal) 2011 dan Perintah Perihal Dagangan (Perakuan dan Penandaan Halal) 2011.	
46	30 Oktober 2015	Jawatankuasa Kabinet Pengurusan Pensijilan Halal Malaysia telah diperluas fungsi serta terma rujukannya dan dipinda menjadi Jawatankuasa Khas Kabinet Pengurusan dan Pembangunan Industri Halal Malaysia oleh Jemaah Menteri. Jawatankuasa tidak hanya terhad kepada aspek pensijilan halal tetapi akan turut merangkumi aspek pembangunan industri halal secara menyeluruh.	
47	11 Februari 2016	Jawatankuasa Khas Kabinet Pengurusan dan Pembangunan Industri Halal Malaysia telah mencadangkan agar satu majlis yang dinamakan sebagai Majlis Halal Malaysia (MHM) ditubuhkan di bawah Jabatan Perdana Menteri untuk melaksanakan fungsi tersebut.	
48	8 Jun 2016	Jemaah Menteri telah bersetuju dan meluluskan secara rasmi penubuhan Majlis Halal Malaysia (MHM)	
49	28 Jun 2016	Penubuhan MHM turut mendapat persetujuan Mesyuarat Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia (MKI) Kali Ke-61.	

Pensijilan Halal di Malaysia: Suatu Analisis Pensejarahan dan Perkembangannya

50	8 Februari 2018	Mesyuarat Majlis Raja-Raja yang Ke-248 telah memperkenan penubuhan Majlis Halal Malaysia (MHM).	
51	1 Jun 2017	Mesyuarat Majlis Halal Malaysia Bil.2/ 2017 telah bersetuju agar 5 inisiatif dilaksanakan bagi memperkasakan ekosistem halal Malaysia dengan menggunakan Strategi Lautan Biru Kebangsaan.	
52	7 Jun 2017	Keputusan 5 inisiatif dilaksanakan bagi memperkasakan ekosistem halal Malaysia dengan menggunakan Strategi Lautan Biru Kebangsaan turut dipersetujui oleh Jemaah Menteri	
53	8 Februari 2018	Mesyuarat Majlis Raja-Raja Yang Ke-248 telah memperkenan penubuhan Majlis Halal Malaysia	
54	3 Disember 2018	Bahagian Hab Halal distrukturkan kepada dua (2) bahagian utama iaitu Sekretariat Majlis Halal Malaysia (MHM) dan Bahagian Pengurusan Halal (BPH). Bahagian Pengurusan Halal akan menguruskan operasi pensijilan halal meliputi proses pemeriksaan dokumen permohonan pensijilan produk dan premis, pengauditan produk dan premis, pengeluaran sijil halal, pengesahan rumah sembelih luar negara, pemantauan dan penguatkuasaan halal dan pusat analisis halal. Manakala MHM akan fokus perkara berkaitan dasar, Standard dan Manual Prosedur Pensijilan Halal serta 5 inisiatif Majlis Halal Malaysia.	
55	21 Ogos 2019	Jemaah Menteri bersetuju untuk menstrukturkan semula tadbir urus MHM dengan penjenamaan kepada Majlis Pembangunan Industri Halal (MPIH) dengan mengekalkan keahlian sedia ada dan diurusetikan bersama oleh Kementerian Hal Ehwal Ekonomi dan JAKIM melalui Halal Development Corporation (HDC).	

Sumber: Analisis Penyelidik

